

Казьміна Н. О.

Асистент секції з іноземних мов

кафедри початкової освіти

Мелітопольського державного педагогічного

Університету ім. Богдана Хмельницького

Фаліна Г. М.

Асистент секції з іноземних мов

кафедри початкової освіти

Мелітопольського державного педагогічного

Університету ім. Богдана Хмельницького

КОНЦЕПТУАЛЬНА ПАРАДИГМА ЯК ЗАСІБ ВІДОБРАЖЕННЯ СВІТОГЛЯДУ

Ключові слова: когнітивна лінгвістика, картина світу, концептуальна картина світу, мовна картина світу.

Key words: cognitive linguistic, picture of the world, conceptual picture of the world, language picture of the world.

Загальновідомо, що кожна мова – це неповторне явище, складова і виразник досягнень загальнолюдської культури. Мова є універсальним засобом накопичення, зберігання, обробки та передачі інформації. Вона переплітається зі знанням людини про світ, пізнанням дійсності та її відображенням в свідомості. Багатство мови репрезентується не стільки високими кількісними показниками лексичних одиниць, скільки смисловою насиченістю словника, широким спектром стилістичних характеристик слів.

Процес розвитку мовознавства становить послідовну зміну концепцій і методів лінгвістичних досліджень. Тривалий час кожен новий етап починався з критики, а той повного заперечення наукових позицій попередників. Однак кожен етап, кожен напрям у мовознавстві залишав неповторний відбиток в історії науки, що дає можливість, зрештою, виробити комплексний підхід до питання про сутність мови, про концептуальність мови як явища.

На думку Л. С. Виготського, «слово належить до свідомості, як малий світ до великого, як жива клітина до організму, як атом до космосу. Усвідомлене слово є мікрокосм людської свідомості». У розумінні слова як лінгвістичної категорії, що є підсумком засвоєння людиною дійсності, віддзеркалюється досвід людини, особливості його світогляду й світосприйняття. Особливо слід підкреслити слова, що репрезентують ключові поняття культури й свідомості носіїв мови – концепти, завдяки яким світ пізнається людиною. Вони складають основу мовної картини світу семантичного поля тексту. [2].

Різні мови створюють свій всесвіт, а в художніх текстах засобами мови, передусім лексичними, створюються «свій світ». В цьому створеному світі знаходять своє місце уявлення про явища та ситуації дійсного світу, причому дійсність виявляється пропущеною через призму авторської свідомості. [3].

Системне дослідження концептології відкриває широкі перспективи для вивчення знань, умінь, ціннісної орієнтації та стереотипів пересічного носія мови щодо

мовної системи і комунікативного процесу, які реалізуються в мовній картині.

Незважаючи на відносну новизну напряму досліджень термін «концепт» знайшов широке застосування в найрізноманітніших галузях лінгвістичної науки. Можливо, цьому терміну притаманна певна довільність вживання, пов'язана з розмитістю кордонів, злиттям із близькими за значенням та мовною формою категоріями.

Предмет функціонально-лінгвістичного аналізу – це мотивований авторською задумкою та авторським світоглядом вибір мовних засобів із резервів мовної системи, а предмет функціонально-комунікативного аналізу – це діалог автора з читачем, котрий здійснюється за допомогою «динамічних текстових одиниць, що мають лінгвістичну й екстралінгвістичну сутність, які відрізняються функційно й комунікативно» [1].

На думку Л. Г. Бабенко та ін., художній текст, «з одного боку, відображує універсальні закони світу, а з іншої – індивідуальні, навіть унікальні, уявні ідеї» Внаслідок цього, слова, що позначають концепти художнього світу, (індивідуально-авторські концепти), не можуть бути визначені та описані однозначно, їх семантика згідно з законами продукування і сприйняття тексту може породжувати багато значень. [1].

Досліджуючи картину світу треба пам'ятати, що вона – не відображення світу, а людська інтерпретація оточуючого світу, спосіб її світосприйняття. [5].

За В. Г. Колшанським, відображена в свідомості людини картина світу є вторинним існуванням об'єктивного світу [6].

Сучасна лінгвістика тексту розглядає мову під кутом антропоцентризму, виявляючи, як людина відображує світ, пропускаючи його через себе, як уявляє у цій мові себе самого та своє місце у світі. Специфічну форму демонстрації світосприйняття являє собою текст художній. І тут дослідник має справу з реальністю «другої черги», реальністю, котра ніколи не існувала у тому вигляді, у якому вона представлена. [7]

Як підкреслює І. А. Єсаулов, «в художньому творі реально існує лише текст, на основі якого в нашій свідомості виникає та картина уяви, яку ми називаємо художнім світом. [4]

Отже, питання про мовну картину світу в концептуальній парадигмі та її зв'язок з духовним життям та свідомістю людини має не лише велике теоретичне лінгвістичне значення, аї є також питанням про ментальність того чи іншого народу. Кожна мова малює свою картину, за допомогою якої носії мови сприймають, класифікують та інтерпретують світ і яка відображає дійсність інакше, ніж інші мови. Реконструкція мовної картини світу є одним з найважливіших завдань сучасної лінгвістики. Вона допомагає краще пізнати власне специфіку будь-якої мови, розуміти систему уявлень окремого народу, його самотності та ментальності. На всіх етапах історичного розвитку як мови, так і самого народу мовна картина світу набуває нових видозмін, дослідження яких допоможе глибше поглянути на причини та особливості еволюції окремого соціуму.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Бабенко Л. Г. Лингвистический анализ художественного текста. Екатеринбург: УрГУ, 2000. – 532 с.
2. Выготский Л. С. Мышление и речь // Собр. соч.: В 6 т. – Москва: Лабиринт, 1982. – 350 с.
3. Вежбицкая А. Язык. Культура. Познание. – Москва: Русские словари, 1997. – 416 с.